

УДК 341.9:347.44]: 341.63:004.77
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2026-3-4>

ОНЛАЙН-АРБІТРАЖНЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ДОГОВОРАХ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ АВТОНОМІЇ ВОЛІ СТОРІН У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Строга Єлизавета Олександрівна,
аспірантка кафедри цивільного судочинства, арбітражу
та міжнародного приватного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;
прокурор
Дарницької спеціалізованої прокуратури
у сфері оборони Центрального регіону
orcid.org/0000-0003-1538-3828
strogaya.liza31@gmail.com

Метою статті є визначення правової природи, форми та умов дійсності онлайн-арбітражного застереження як інструмента вирішення зовнішньоекономічних спорів в електронному середовищі, а також установлення меж автономії волі сторін у стандартизованому цифровому просторі з урахуванням суб'єктного складу правовідносин.

Методи. Дослідження ґрунтується на порівняльно-правовому методі, застосованому для зіставлення підходів Сполучених Штатів Америки, Європейського Союзу та України до електронних форм вираження згоди на арбітраж, формально-юридичному (догматичному) методі, використаному для аналізу положень Нью-Йоркської конвенції 1958 року, Типового закону ЮНСІТРАЛ та законодавства України про арбітраж і електронні довірчі послуги, системно-структурному методі, за допомогою якого класифіковано форми онлайн-арбітражних застережень та елементи їх дійсності, функціональному методі, покладеному в основу оцінки еквівалентності електронної та письмової форм арбітражної угоди, а також на методах аналізу та узагальнення судової практики Суду Правосуддя Європейського Союзу, Європейського суду з прав людини, Верховного Суду та провідних іноземних юрисдикцій.

Результати. Обґрунтовано подвійну правову природу онлайн-арбітражного застереження, яке одночасно є формою реалізації автономії волі сторін у цифровому просторі та процесуальним механізмом доступу до арбітражу без фізичної присутності сторін і обміну паперовими документами. Систематизовано основні форми електронного вираження згоди на арбітраж, зокрема *click-wrap*, *browse-wrap*, інкорпорацію через гіпертекстове посилання та застереження у смарт-контрактах, і проаналізовано практику їх судової оцінки. Показано, що за принципом функціональної еквівалентності вирішальним є не матеріальний носій, а наявність достовірного, доступного і придатного для відтворення електронного запису про згоду сторін. На підставі практики Суду Європейського Союзу обґрунтовано асиметрію стандартів у відносинах між суб'єктами підприємницької діяльності та за участю споживачів. Розкрито зміст автономії волі сторін як засадничої категорії приватного права, що поєднує матеріально-правовий і колізійний виміри, та особливості її реалізації у стандартизованому цифровому просторі, де волевиявлення зводиться до акту приєднання до заздалегідь сформульованих умов платформи. Досліджено елементи дійсності застереження, явище патології арбітражної угоди і принцип її збереження, узагальнено практику Верховного Суду щодо автономності арбітражної угоди, презумпції її дійсності та втрати права на заперечення проти юрисдикції.

Висновки. Сформульовано рекомендації щодо змісту онлайн-арбітражного застереження у зовнішньоекономічному договорі, зокрема щодо ідентифікації арбітражної інституції, місця арбітражу, мови провадження, застосовного права та прямої вказівки на допустимість онлайн-формату, і визначено умови, за яких переваги такого застереження можуть бути реалізовані без шкоди для правової визначеності та процесуальної справедливості. Запропоновано зміни до статті 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» щодо електронної форми арбітражної угоди та алгоритм впровадження онлайн-арбітражного застереження у договірну практику суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, автономія волі сторін, електронна форма правочину, функціональна еквівалентність, *click-wrap*, *browse-wrap*, смарт-контракт, дійсність арбітражної угоди, патологічна арбітражна угода, визнання і виконання арбітражних рішень.

ONLINE ARBITRATION CLAUSES IN FOREIGN TRADE CONTRACTS AS A MEANS OF REALISING THE PARTIES' AUTONOMY OF WILL IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

Stroha Yelyzaveta Oleksandrivna,
Postgraduate Student at the Department of Civil Procedure,
Arbitration and Private International Law,
Yaroslav Mudryi National Law University;
Prosecutor
Darnytsia Specialised Prosecutor's Office
in the Sphere of Defence of the Central Region
orcid.org/0000-0003-1538-3828
strogaya.liza31@gmail.com

The purpose of the article is to determine the legal nature, form and conditions of validity of an online arbitration clause as an instrument for resolving foreign economic disputes in the electronic environment, and to establish the limits of party autonomy in a standardised digital space depending on the subjects involved.

Methods. The study is based on the comparative legal method, applied to juxtapose the approaches of the United States, the European Union and Ukraine to electronic forms of expressing consent to arbitration, the formal legal (dogmatic) method, used to analyse the provisions of the 1958 New York Convention, the UNCITRAL Model Law and Ukrainian legislation on arbitration and electronic trust services, the systemic and structural method, employed to classify the forms of online arbitration clauses and the elements of their validity, the functional method underlying the assessment of the equivalence of electronic and written forms of the arbitration agreement, as well as the methods of analysis and generalisation of the case law of the Court of Justice of the European Union, the European Court of Human Rights, the Supreme Court of Ukraine and leading foreign jurisdictions.

Results. The article substantiates the dual legal nature of an online arbitration clause, which is simultaneously a form of exercising party autonomy in the digital space and a procedural mechanism providing access to arbitration without the physical presence of the parties or the exchange of paper documents. The main forms of electronic expression of consent to arbitration are systematised, namely click-wrap, browse-wrap, incorporation by a hypertext reference and clauses embedded in smart contracts, and the relevant case law is analysed. It is shown that under the principle of functional equivalence the decisive factor is not the material medium but the existence of a reliable, accessible and reproducible electronic record of the parties' consent. On the basis of the case law of the Court of Justice of the European Union, the asymmetry of standards between business-to-business and business-to-consumer relations is substantiated. The article also reveals the content of party autonomy as a fundamental category of private law combining the substantive and the conflict-of-laws dimensions, and demonstrates the specific features of its exercise in a standardised digital space, where consent is expressed through an act of adhesion to pre-formulated platform terms. The elements of validity of the clause, the phenomenon of a pathological arbitration agreement and the principle of its preservation are examined, and the practice of the Supreme Court of Ukraine concerning separability, the presumption of validity and the loss of the right to object to jurisdiction is generalised.

Conclusions. Recommendations are formulated on the content of an online arbitration clause in a foreign economic contract, including the identification of the arbitral institution, the seat of arbitration, the language of the proceedings, the applicable law and an express reference to the admissibility of the online format, and the conditions are identified under which the advantages of such a clause can be realised without prejudice to legal certainty and procedural fairness. Amendments to Article 7 of the Law of Ukraine "On International Commercial Arbitration" concerning the electronic form of the arbitration agreement are proposed, together with a step-by-step algorithm for implementing an online arbitration clause in the contractual practice of foreign trade participants.

Keywords: international commercial arbitration, party autonomy, electronic form of transaction, functional equivalence, click-wrap, browse-wrap, smart contract, validity of arbitration agreement, pathological arbitration agreement, recognition and enforcement of arbitral awards.

Вступ. Цифрова трансформація міжнародної торгівлі зумовила стрімке поширення договорів, які укладаються, виконуються і змінюються повністю в електронному середовищі. Закономірним наслідком цього процесу стало переміщення механізмів вирішення зовнішньоекономічних спорів у цифрову площину, серед яких чільне місце посідає онлайн-арбітраж. Його юрисдикційною підставою залишається арбітражна угода, проте в електронному середовищі вона набуває форм вираження, не

передбачених класичним арбітражним правом. Саме від дійсності такої угоди безпосередньо залежить компетенція арбітражного трибуналу, а отже і здатність сторони отримати ефективний захист порушеного права. Водночас чинні міжнародні та національні норми про письмову форму арбітражної угоди формувалися в інших технологічних умовах і не завжди враховують специфіку електронного волевиявлення. Це породжує практичну невизначеність щодо дійсності click-wrap, browse-wrap

та інших цифрових форм арбітражних застережень. Проблема ускладнюється потребою узгодити функціональне тлумачення письмової форми з гарантіями реальної та усвідомленої згоди слабшої сторони. Дослідження цих питань має безпосередній зв'язок із завданнями вдосконалення законодавства України та його гармонізації з міжнародними стандартами у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Проблематика онлайн-арбітражу та електронної форми арбітражної угоди привертає увагу вітчизняної і зарубіжної доктрини. В українській науці концептуальні засади онлайн-арбітражу опрацьовано Ю. Д. Притики (Притика Ю. Д., 2018), процесуальні аспекти дистанційного арбітражного розгляду досліджено С. О. Кравцовим (Кравцов С. О., 2024), особливості вирішення спорів у правовідносинах із віртуальними активами проаналізовано О. С. Черних (Черних О. С., 2024), а процесуальні форми взаємодії державних судів і міжнародного комерційного арбітражу системно розглянуто в дисертаційному дослідженні М. С. Дев'яткіної (Дев'яткіна М. С., 2023). Зарубіжну доктрину доцільно систематизувати за трьома напрямками. Перший охоплює загальну теорію арбітражної угоди, умов її дійсності та застосовного до неї права і представлений працями Н. Хасана (Hasan N., 2025), Р. Бренда (Brand R. A., 2026), Г. Борна (Born G. B., 2021), а також оксфордським курсом міжнародного арбітражу (Blackaby N. et al., 2023). Другий напрям зосереджений на електронній формі арбітражної угоди та функціональній еквівалентності і охоплює дослідження Т. Моханти (Mohanta T., 2022), Г. Кубіцової (Kubicová G., 2009) та М. Алькудаху із співавторами (Alqudah M. A. A. et al., 2025). Третій напрям формують праці про поняття та відмітні ознаки онлайн-арбітражу, започатковані Ф. Бадієї (Badiei F., 2010). Доктринальні засади автономії волі у приватному праві, на які спирається ця стаття, розкрито у класичній праці П. Найя (Nygh P., 1999) та у вітчизняній літературі з міжнародного приватного права (Довгерт А. С., Кисіль В. І., 2012). Попри ґрунтовність зазначених праць, у них переважно розглядаються або загальні засади онлайн-арбітражу, або окремі його аспекти, тоді як цілісний аналіз форми та дійсності онлайн-арбітражного застереження саме у зовнішньоекономічних договорах крізь призму доктрини автономії волі залишається недостатньо опрацьованим.

Невирішеними залишаються питання співвідношення функціональної еквівалентності електронної та письмової форм арбітражної угоди, меж автономії волі сторін у стандартизованому цифровому середовищі, а також критеріїв дійсності онлайн-арбітражного застереження з урахуванням суб'єктного складу зовнішньоекономічних відносин. Метою статті є визначення правової природи, форми та умов дійсності онлайн-арбітражного застереження у зовнішньоекономічних договорах, а також меж автономії волі сторін в електронному середовищі. Для досягнення цієї мети

необхідно вирішити кілька завдань. Передусім слід з'ясувати основні форми онлайн-арбітражних застережень і практику їх судової оцінки. Далі потрібно дослідити застосування принципу функціональної еквівалентності до електронної форми арбітражної угоди та виявити асиметрію стандартів у відносинах за участю підприємців і споживачів. Самостійним завданням є розкриття змісту автономії волі як засадничої категорії приватного права та встановлення меж її реалізації у стандартизованому цифровому просторі. Окремим завданням є аналіз елементів дійсності та явища патології онлайн-арбітражного застереження. Нарешті, необхідно узагальнити практику Верховного Суду України та провідних іноземних юрисдикцій і сформулювати рекомендації щодо змісту онлайн-арбітражного застереження, включно з пропозиціями *de lege ferenda*.

Методологічну основу дослідження становлять порівняльно-правовий метод, формально-юридичний (догматичний) аналіз міжнародних і національних норм про форму арбітражної угоди, системно-структурний метод, застосований для класифікації форм електронного волевиявлення та елементів дійсності застереження, функціональний метод, що уможливив оцінку еквівалентності електронної та письмової форм, а також методи аналізу та узагальнення судової практики. Названий інструментарій застосовується у логіці послідовного руху від форм електронного волевиявлення до критеріїв їх дійсності і практичних рекомендацій.

1. Форми електронного вираження згоди на арбітраж

Онлайн-арбітражне застереження є інструментом подвійної природи, оскільки його переваги тісно пов'язані з характерними для електронного середовища ризиками, і саме від нейтралізації цих ризиків залежить можливість їх повноцінної реалізації (Hasan N., 2025). Доктрина виокремлює чотири основні форми таких застережень залежно від способу вираження згоди. Click-wrap передбачає активне підтвердження згоди шляхом проставлення відмітки або натискання кнопки. Browse-wrap полягає в розміщенні умов на сайті без активного підтвердження з боку користувача. Третя форма охоплює застереження в типових умовах договору, що пересилаються як документ чи посилання та підписуються електронним підписом, і є найближчою до традиційної письмової форми. Четверта представлена застереженнями у смарт-контрактах, де арбітражна процедура ініціюється автоматично за настання визначених умов (Mohanta T., 2022; Kubicová G., 2009). При цьому click-wrap декларації зазвичай однозначно виражають згоду, тоді як browse-wrap зумовлює згоду лише за умови, що відповідні умови доведено до користувача достатньо помітно (Черних О. С., 2024). Ці форми відрізняються не лише технічно, а й мірою активності волевиявлення, а отже тим, наскільки повно в акті приєднання об'єктивується автономія волі сторони.

Практика США ілюструє межу між цими формами. У справі *Specht v Netscape Communications Corp.* браузерне застереження, доступне лише після прокручування сторінки нижче кнопки завантаження, визнано невиконуваним, оскільки користувач не отримував розумного повідомлення про умови і не висловлював недвозначної згоди (*Specht v. Netscape*, 2002). Натомість у справі *Meyer v Uber Technologies, Inc.* реєстраційний екран містив помітне посилання на умови, тому застереження визнано чинним (*Meyer v. Uber*, 2017), тоді як у справі *Nguyen v Barnes & Noble, Inc.* саме лише гіперпосилання внизу сторінки не створило конструктивного повідомлення для користувача (*Nguyen v. Barnes & Noble*, 2014). Отже, *click-wrap* застереження з явними умовами зазвичай визнаються дійсними, а *browse-wrap* підлягають прискіпливому судовому контролю.

2. Функціональна еквівалентність електронної та письмової форм

Ключовим для всіх форм є питання відповідності вимозі письмової форми, яка в арбітражному праві виконує службову щодо автономії волі функцію, засвідчуючи наявність і зміст волевиявлення сторін. Стаття II(2) Нью-Йоркської конвенції 1958 року за буквального тлумачення не завжди охоплює сучасні форми електронного погодження. Проте принцип функціональної еквівалентності, закріплений у статті 7 Типового закону ЮНСІТРАЛ у редакції 2006 р. та в Конвенції ООН про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах 2005 р. (Типовий закон ЮНСІТРАЛ, 2006; Конвенція ООН, 2005), визнає вимогу письмовості виконаною за наявності достовірного, доступного і придатного для відтворення електронного запису згоди сторін. Сучасна доктрина послідовно поширює цей підхід на онлайн-арбітражні угоди (*Hasan N.*, 2025; *Alqudah M. A. A. et al.*, 2025).

Переконливим орієнтиром слугує практика Суду Європейського Союзу щодо застережень про вибір суду, формальні вимоги до яких за статтею 25 Регламенту Brussels I bis (Регламент Brussels I bis, 2012) структурно близькі до вимог статті II Конвенції. У справі *El Majdoub v CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH* підтвердження згоди натисканням кнопки визнано таким, що забезпечує тривалий запис угоди і прирівнюється до письмової форми у відносинах між підприємцями (*El Majdoub*, 2015). У справі *Tilman SA v Unilever* інкорпорацію умов через гіпертекстове посилання визнано допустимою за умови можливості їх перегляду, завантаження і роздрукування до підписання (*Tilman*, 2022). Натомість у справі *Content Services Ltd v Bundesarbeitskammer*, що стосувалася споживача, застосовано суворіший стандарт тривалого носія (*Content Services*, 2012). Зіставлення цих рішень виявляє асиметрію стандартів: у відносинах між суб'єктами підприємницької діяльності (B2B) електронна форма тлумачиться ліберально, а у відносинах за участю споживачів (B2C) діє

підвищений стандарт захисту слабшої сторони. По суті йдеться про диференціацію меж автономії волі залежно від суб'єктного складу правовідносин.

У вітчизняному правопорядку вимогу письмової форми арбітражної угоди закріплено у статті 7(2) Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (Закон № 4002-XII, 1994). Обмін електронними листами охоплюється формулюванням про інші засоби електронного зв'язку, що забезпечують фіксацію угоди, проте складнішим є питання *click-wrap*, де згода фіксується технічним записом у базі даних платформи. Функціональне тлумачення вимагає, щоб платформа могла надати достовірний запис факту згоди конкретного користувача в конкретний момент часу, що узгоджується із Законом України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», за яким кваліфікований електронний підпис має силу власноручного (Закон № 2155-VIII, 2017). За цих умов *click-wrap* застереження відповідає вимозі письмової форми за законодавством України (Прутика Ю. Д., 2018).

3. Автономія волі, дійсність і патологія застереження

Автономія волі належить до засадничих категорій приватного права і виступає юридичним засобом реалізації правособ'єктності учасників приватних відносин. У національному цивільному праві вона об'єктивується у свободі договору, закріпленій статтями 3, 6 і 627 Цивільного кодексу України (ЦК України, 2003), а в міжнародному приватному праві набуває колізійного виміру *lex voluntatis*, тобто права сторін самостійно обрати право, застосовне до їхніх відносин, відображеного у статті 5 Закону України «Про міжнародне приватне право» (Закон № 2709-IV, 2005; Довгерт А. С., Кисіль В. І., 2012). У доктрині автономію волі розглядають як принцип, що поєднує матеріально-правову свободу визначати зміст договору і колізійно-правову свободу обирати застосовне право та форум (*Nygh P.*, 1999). Арбітражне застереження є чи не найповнішим утіленням обох вимірів, оскільки сторони не лише формують зміст своїх зобов'язань, а й виключають юрисдикцію державних судів та конституують приватний форум для вирішення майбутніх спорів (*Born G. B.*, 2021; *Blackaby N. et al.*, 2023).

У стандартизованому цифровому просторі механізм формування волі знає істотної трансформації. Зміст договірних умов визначає архітектура платформи, а волевиявлення сторони зводиться до одноразового акту приєднання, тому автономія волі з переговорної перетворюється на приєднавчу. За такого способу укладення договору формальна рівність сторін співіснує з фактичною нерівністю їхніх договірних можливостей, і саме суб'єктний склад правовідносин визначає, якою мірою правопорядок може покладатися на презумпцію усвідомленої згоди. У відносинах між суб'єктами підприємницької діяльності діє презумпція професійності, яка виправдовує

ліберальний стандарт оцінки електронного волевиявлення, тоді як за участю споживача або суб'єкта малого підприємництва автономія волі потребує компенсаторних гарантій з боку права.

Викладене переводить у практичну площину розмежування формальної і реальної автономії волі. Сторона, яка приймає стандартні умови платформи через click-wrap, формально погоджується на арбітраж, проте не бере участі в розробленні цих умов, що особливо гостро у відносинах великих платформ із суб'єктами малого і середнього підприємства. Реальність згоди оцінюється і крізь призму права на справедливий суд, адже за усталеним стандартом Європейського суду з прав людини відмова від державного судочинства має бути вільною, законною і недовзначною (Mutu and Pechstein, 2018), а у відносинах за участю споживачів діє механізм контролю несправедливих умов у праві ЄС (Директива 93/13/ЄЕС, 1993; Mostaza Claro, 2006). Натискання кнопки «Я приймаю» у ситуації, коли платформа пропонує умови за принципом «погоджуйся або відмовляйся», може не відповідати критерію вільної згоди.

Оцінка дійсності онлайн-арбітражного застереження ґрунтується на сукупній перевірці кількох елементів (Hasan N., 2025). Передусім потрібна дійсна згода сторін, тобто чітка ідентифікація застереження і реальна можливість ознайомитися з ним до прийняття умов. Далі необхідна визначеність змісту, що дозволяє встановити коло переданих на арбітраж спорів і, бажано, арбітражну інституцію або регламент. Окреме значення мають правосуб'єктність і повноваження особи, яка надала згоду через цифровий інтерфейс, а також арбітрабельність спору, оскільки правопорядки неоднаково визначають її межі (Mohanta T., 2022). Брак окремих елементів не завжди зумовлює недійсність, проте підвищує ризик кваліфікації застереження як патологічного.

Патологічним є застереження, яке через недоліки формулювання чи інкорпорації створює сумніви щодо обсягу згоди, порядку формування арбітражу або застосовного регламенту. Системно це явище вперше осмислив Ф. Айземанн у 1974 році (Eisemann F., 1974). В онлайн-середовищі його поширеність вища, оскільки стандартні умови платформ нерідко формулюються без належної арбітражної експертизи. Водночас переважно застосовується принцип збереження арбітражного застереження, який у латинській традиції позначають висловом *in favorem validitatis*, тобто «на користь дійсності». Класичним його вираженням є справа *Fiona Trust & Holding Corporation v Privalov*, у якій Палата Лордів сформулювала презумпцію раціонального підприємця і підтвердила відокремлюваність арбітражного застереження від основного договору (Fiona Trust, 2007).

Проміжний висновок полягає в тому, що патологія онлайн-арбітражного застереження здебільшого є наслідком дефектів

стандартизованого волевиявлення, а не свідомого вибору сторін, тому принцип *in favorem validitatis* має застосовуватися з поправкою на реальність згоди слабшої сторони і не може слугувати засобом легітимації нав'язаних умов.

4. Судова практика України та зарубіжних юрисдикцій

Українська судова практика розвивається у проарбітражному напрямі, в основі якого лежить повага до зробленого сторонами вибору арбітражу як прояву їхньої автономії волі. Насамперед вона виходить із принципу автономності арбітражної угоди, за яким недійсність, припинення чи розірвання основного договору не зумовлює автоматичного припинення застереження. Цю позицію Касаційний господарський суд сформулював у справі № 920/241/19, наголосивши, що арбітражна угода та основний договір є двома окремими угодами (ВС, 2020, справа № 920/241/19). Той самий підхід застосовано до спливу строку дії договору у справі № 824/58/22 (ВС, 2022, справа № 824/58/22) і збережено в новітній практиці у справі № 911/2618/25, де суд залишив позов без розгляду на користь арбітражу в Стокгольмі (ВС, 2026, справа № 911/2618/25).

Другим орієнтиром є презумпція дійсності арбітражної угоди. Велика Палата Верховного Суду у справі № 906/493/16 сформулювала правило про тлумачення сумнівів щодо дійсності, чинності та виконуваності угоди на її користь (ВП ВС, 2018, справа № 906/493/16). Недостатня деталізація змісту не ставить застереження під сумнів автоматично, адже у справах № 234/11586/17 і № 824/65/19 відсутність погодженого місця арбітражу, складу арбітрів чи мови провадження не визнано підставою нікчемності (ВС, 2021, справа № 234/11586/17; ВС, 2020, справа № 824/65/19), а у справі № 910/13366/18 достатньою визнано загальну вказівку на спори, що виникають із договору (ВС, 2020, справа № 910/13366/18). Третім орієнтиром є втрата права на заперечення щодо юрисдикції в разі участі сторони в провадженні без своєчасних заперечень, підтверджена у справах № 761/5425/16-ц (ВС, 2019, справа № 761/5425/16-ц) та № 824/204/18 (ВС, 2019, справа № 824/204/18). Водночас за статтею 4 Закону «Про міжнародний комерційний арбітраж» це правило не діє, коли місце арбітражу розташоване за кордоном, на що Суд указав у справі № 911/1803/19 (ВС, 2022, справа № 911/1803/19).

У порівняльному вимірі ця тенденція найвиразніша в практиці Верховного Суду США, де сумніви щодо обсягу арбітрабельних питань вирішуються на користь арбітражу, як у справі *Moses H. Cone Memorial Hospital v Mercury Construction Corp.* (Moses H. Cone v. Mercury, 1983), а арбітрабельними визнано навіть антимонопольні вимоги у справі *Mitsubishi Motors Corp. v. Soler Chrysler-Plymouth, Inc.* (Mitsubishi v. Soler, 1985). Водночас у споживчих і трудових відносинах проарбітражна презумпція врівноважується доктриною недобросовісності

(англ. unconscionability), тому в онлайн-середовищі вона не повинна легітимувати дефекти згоди чи несправедливі стандартні умови.

Теоретичною проблемою залишається конкуренція юрисдикцій, коли дійсність застереження одночасно оцінюють державний суд і трибунал на підставі доктрини Kompetenz-Kompetenz, яка наділяє трибунал повноваженням самостійно вирішувати питання про власну компетенцію. Провідні юрисдикції надають пріоритет трибуналу, обмежуючи втручання суду випадками очевидної недійсності, що відображено у статті 16 Типового закону ЮНСІТРАЛ та статтях 8 і 16 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (Типовий закон ЮНСІТРАЛ, 2006; Закон № 4002-XII, 1994). В онлайн-середовищі загострюється і питання переходу застереження разом із переданням цифрового активу, адже у справі AA v Persons Unknown англійський суд визнав криптоактиви об'єктом права власності (AA v Persons Unknown, 2019), що створює підґрунтя для висновку про можливий перехід пов'язаного застереження через смарт-контракт (Черних О. С., 2024). Наведена практика засвідчує, що юрисдикційний ефект онлайн-арбітражного застереження є похідним від автономії волі, вираженої в електронній формі, а судовий контроль спрямований на збереження зробленого сторонами вибору.

5. Зміст і практичне конструювання застереження

Зміст онлайн-арбітражного застереження доцільно формулювати з урахуванням специфіки цифрового середовища. Стаття 6 Арбітражного регламенту ICC 2021 року визначає базові наслідки арбітражної угоди (Регламент ICC, 2021), а оновлена Записка ICC до сторін та арбітражних трибуналів у редакції від 1 червня 2026 року деталізує використання цифрових технологій, зокрема подання документів через платформу ICC Case Connect та електронне підписання рішення (ICC Note, 2026). Сучасні інституційні документи орієнтують трибунали на дотримання вимог захисту персональних даних, включно із Загальним регламентом про захист даних і Регламентом ЄС про штучний інтелект (GDPR, 2016; Регламент (ЄС) 2024/1689). Аналогічні модельні застереження пропонують SIAC, LCIA і HKIAC (Регламент SIAC; Регламент LCIA; Регламент HKIAC), а у сфері інтелектуальної власності спеціалізовані процедури надає Всесвітня організація інтелектуальної власності (Регламент WIPO). Разом із тим автономія сторін обмежена імперативними нормами окремих правопорядків (Brand R. A., 2026), а у вітчизняному контексті базові вимоги до арбітражної угоди встановлює стаття 8 Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (Регламент МКАС при ТПП України).

Переваги онлайн-арбітражного застереження мають функціонально-економічний і системний виміри, оскільки електронна форма усуває потребу в паперовому обміні

та пришвидшує захист права, а саме застереження є закономірним наслідком цифрової трансформації міжнародної торгівлі (Badiei F., 2010). Його недоліки концентруються у двох площинах. Перша пов'язана з безпекою та ідентифікацією, адже електронна дія сама по собі не завжди засвідчує, хто саме її вчинив, що потребує опори на кваліфікований електронний підпис і сертифіковані засоби ідентифікації (Закон № 2155-VIII, 2017). Друга зумовлена неоднаковістю підходів до визначення кола осіб, пов'язаних застереженням, що ілюструє справа Dallah, у якій суди Великої Британії та Франції дійшли протилежних висновків щодо сторони угоди (Dallah, 2010), а також справа Chloro Controls, у якій Верховний Суд Індії допустив поширення угоди на непідписантів (Chloro Controls, 2013). Системне доктринальне опрацювання цих питань в українській науці лише розпочинається (Кравцов С. О., 2024; Дев'яткіна М. С., 2023).

Порівняльний матеріал дає підстави для конкретних пропозицій *щодо вдосконалення чинного законодавства*. Статтю 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» доцільно доповнити положенням, за яким вимога письмової форми вважається дотриманою, якщо зміст арбітражної угоди зафіксований у будь-якій електронній формі, доступній для подальшого використання, зокрема шляхом вчинення стороною підтверджувальних дій в електронному інтерфейсі, за умови що застосована технологія забезпечує достовірну фіксацію особи, волевиявлення та моменту його вчинення. Таке формулювання відтворює логіку статті 7 Типового закону ЮНСІТРАЛ у редакції 2006 року і зняло б невизначеність щодо click-wrap застережень. Водночас у Законі України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» варто прямо передбачити, що кваліфікований електронний підпис створює презумпцію належної атрибуції електронного волевиявлення особі підписувача також для цілей арбітражної угоди. Наведені зміни не розширюють автономію волі поза її доктринальні межі, а лише усувають формальні перешкоди для її реалізації в цифровому середовищі.

Практичне впровадження онлайн-арбітражного застереження доцільно будувати за таким алгоритмом: а) перевірка арбітрабельності потенційного спору та суб'єктного складу відносин з огляду на підвищені вимоги до згоди споживача; б) вибір форми електронного волевиявлення з активним підтвердженням згоди та фіксацією її моменту; в) ідентифікація сторони кваліфікованим електронним підписом або іншим надійним засобом електронної ідентифікації; г) включення до застереження обов'язкових змістових елементів, а саме арбітражної інституції або регламенту, місця арбітражу, мови провадження, застосовного матеріального права і права, що регулює арбітражну угоду; г') пряма вказівка на допустимість онлайн-формату провадження та порядок електронного обміну документами; д) забезпечення

збереження і відтворюваності електронного запису згоди з розрахунку на стадію визнання і виконання арбітражного рішення. Дотримання цього алгоритму мінімізує ризик кваліфікації застереження як патологічного і створює доказову основу дійсності угоди для цілей статей II і V Нью-Йоркської конвенції.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки. За своєю правовою природою онлайн-арбітражне застереження є арбітражною угодою, укладеною засобами електронної комунікації, яка поєднує матеріально-правовий вимір, оскільки становить правочин і форму реалізації автономії волі сторін у цифровому просторі, та процесуальний вимір, оскільки виключає юрисдикцію державних судів і обґрунтовує компетенцію арбітражу. Електронне середовище не змінює цієї подвійної природи, а трансформує спосіб об'єктивації волевиявлення, і саме з цією трансформацією пов'язані основні ризики дійсності застереження.

Межі автономії волі у стандартизованому цифровому просторі визначаються насамперед суб'єктивним складом правовідносин. У відносинах між суб'єктами підприємницької діяльності функціональне тлумачення письмової форми і презумпція професійності виправдовують ліберальний стандарт оцінки, за якого *click-wrap* застереження визнаються дійсними в більшості провідних юрисдикцій за умови розумно помітного повідомлення і недвозначного вираження згоди, тоді як *browse-wrap* залишаються ризикованими. У відносинах за участю споживачів автономія волі обмежується механізмами контролю несправедливих умов і підвищеним стандартом реальності угоди, що підтверджує виявлена у практиці Суду Європейського Союзу асиметрія стандартів електронної форми.

Українська судова практика сформувала послідовну проарбітражну модель, що ґрунтується на автономності арбітражної угоди, тлумаченні сумнівів на користь її дійсності та наслідках несвоєчасного заявлення юрисдикційних заперечень. У поєднанні з функціональним тлумаченням письмової форми ця модель створює достатню основу для визнання онлайн-арбітражних застережень за чинним правом України, хоча нормативна невизначеність щодо *click-wrap* форм зберігається і потребує законодавчого усунення.

Рекомендована структура онлайн-арбітражного застереження має включати чітку ідентифікацію арбітражної інституції або правил арбітражу *ad hoc* (тобто арбітражу для конкретного спору без адміністрування постійною установою), визначення місця арбітражу, мови провадження, кількості арбітрів, матеріального права договору та окремо права, що регулює арбітражну угоду, а також пряму вказівку на допустимість онлайн-формату і порядок електронного обміну документами. Упровадженню застереження в договірну практику слугує запропонований у статті алгоритм, а усуненню нормативної невизначеності щодо електронної форми арбітражної угоди пропонувані зміни

до статті 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Переваги онлайн-арбітражного застереження можуть бути повноцінно реалізовані лише за умови нейтралізації його ключових ризиків, насамперед через достеменну ідентифікацію сторони та належну атрибуцію електронного волевиявлення конкретному контрагентові.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з розробленням доктринальної моделі визнання і виконання арбітражних рішень, ухвалених за результатами повністю електронного провадження, з обґрунтуванням змін до законодавства України щодо письмової форми арбітражної угоди та електронної ідентифікації сторін онлайн-арбітражу, а також із визначенням меж автономії волі у відносинах, де умови вирішення спорів визначаються алгоритмами цифрових платформ.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Притика Ю. Д. Онлайн-арбітраж: поняття, ознаки та перспективи впровадження в Україні. Вісник Академії правових наук України. 2018. № 3 (25). С. 186–195.
2. Кравцов С. О. Віртуальний арбітражний розгляд: дискреція арбітражу чи право сторін? Проблеми законності. 2024. Вип. 164. DOI: 10.21564/2414-990X.164.288034.
3. Черних О. С. Проблеми регулювання механізмів вирішення спорів (арбітражу) у правовідносинах з віртуальними активами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 86, ч. 2. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.2.53.
4. Дев'яткіна М. С. Державні суди та міжнародний комерційний арбітраж: процесуальні форми контролю та сприяння (в контексті прийняття забезпечувальних заходів) : дис. ... д-ра філософії. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2023.
5. Hasan N. The Jurisprudential Architecture of Arbitration Agreements in International Commercial Arbitration: A Comprehensive Analysis of Validity, Interpretation, and Enforcement. SSRN Electronic Journal. 2025.
6. Mohanta T. Electronic Arbitration Agreement in International Commercial Arbitration. Ranchi : National University of Study and Research in Law, 2022.
7. Kubicová G. Electronic Form of Arbitration Agreement : LL.M thesis. Budapest : Central European University, 2009.
8. Brand R. A. The Law(s) of the Arbitration Agreement. University of Pittsburgh Law Review. 2026. Vol. 87.
9. Badiei F. Online Arbitration Definition and Its Distinctive Features. Geneva : University of Geneva, 2010.
10. Nygh P. Autonomy in International Contracts. Oxford : Clarendon Press, 1999.
11. Born G. B. International Commercial Arbitration. 3rd ed. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2021.
12. Redfern and Hunter on International Arbitration / N. Blackaby, C. Partasides, A. Redfern, M. Hunter. 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2023.
13. Міжнародне приватне право. Загальна частина : підручник / за ред. А. С. Довгерт, В. І. Кисіля. Київ : Алерта, 2012.
14. Specht v. Netscape Communications Corp., 306 F.3d 17 (2d Cir. 2002).
15. Meyer v. Uber Technologies, Inc., 868 F.3d 66 (2d Cir. 2017).
16. Nguyen v. Barnes & Noble, Inc., 763 F.3d 1171 (9th Cir. 2014).
17. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж 1985 року (зі змінами, прийнятими у 2006 році). Нью-Йорк : ООН, 2008.

18. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах від 23 листопада 2005 року. Нью-Йорк : ООН, 2007.
19. Alqudah M. A. A., Al Awamleh A. S., Al-Karabsheh A.-K. O., Al Raggad A. M. Electronic Arbitration Rules and Dispute Resolution for Civil and Commercial Contracts. *Pakistan Journal of Criminology*. 2025. Vol. 17, No. 1. P. 65–75.
20. Регламент (ЄС) № 1215/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах (Brussels I bis). OJ. 2012. L 351. P. 1–32.
21. Case C-322/14 Jaouad El Majdoub v CarsOnTheWeb. Deutschland GmbH, ECLI:EU:C:2015:334.
22. Case C-358/21 Tilman SA v Unilever Supply Chain Company AG, ECLI:EU:C:2022:923.
23. Case C-49/11 Content Services Ltd v Bundesarbeitskammer, ECLI:EU:C:2012:419.
24. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 року № 4002-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 25. Ст. 198.
25. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII (у редакції, чинній з 31 грудня 2023 року). Відомості Верховної Ради України. 2017. № 45. Ст. 400.
26. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.
27. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 року № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
28. Mutu and Pechstein v. Switzerland, App. nos. 40575/10 and 67474/10, ECtHR, Judgment of 2 October 2018.
29. Директива Ради 93/13/ЄС від 5 квітня 1993 року про несправедливі умови у споживчих договорах. OJ. 1993. L 95. P. 29–34.
30. Case C-168/05 Elisa María Mostaza Claro v Centro Móvil Milenium SL, ECLI:EU:C:2006:675.
31. Eisemann F. La clause d'arbitrage pathologique. *Commercial Arbitration : Essays in Memoriam Eugenio Minoli*. Torino : UTET, 1974.
32. Fiona Trust & Holding Corporation v Privalov [2007] UKHL 40.
33. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 3 березня 2020 року у справі № 920/241/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88050865>.
34. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 10 листопада 2022 року у справі № 824/58/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107429005>.
35. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справі № 911/2618/25 (2026).
36. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28 серпня 2018 року у справі № 906/493/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977571>.
37. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 9 лютого 2021 року у справі № 234/11586/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737863>.
38. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 13 лютого 2020 року у справі № 824/65/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87733035>.
39. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 12 листопада 2020 року у справі № 910/13366/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92841757>.
40. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 761/5425/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79805738>.
41. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23 травня 2019 року у справі № 824/204/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82095434>.
42. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 3 лютого 2022 року у справі № 911/1803/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102973784>.
43. Moses H. Cone Memorial Hospital v Mercury Construction Corp., 460 U.S. 1 (1983).
44. Mitsubishi Motors Corp. v Soler Chrysler-Plymouth, Inc., 473 U.S. 614 (1985).
45. AA v Persons Unknown [2019] EWHC 3556 (Comm).
46. Арбітражний регламент Міжнародної торгової палати (ICC) 2021 року, ст. 6. Париж : ICC, 2021.
47. Note to Parties and Arbitral Tribunals on the Conduct of ICC Arbitration. Paris : ICC, 1 June 2026.
48. Регламент (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних (GDPR). OJ. 2016. L 119. P. 1–88.
49. Регламент (ЄС) 2024/1689 від 13 червня 2024 року, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту. OJ. 2024. L, 2024/1689.
50. Arbitration Rules of the Singapore International Arbitration Centre (SIAC). Singapore : SIAC.
51. LCIA Arbitration Rules. London : London Court of International Arbitration.
52. HKIAC Administered Arbitration Rules. Hong Kong : Hong Kong International Arbitration Centre.
53. WIPO Arbitration Rules. Geneva : World Intellectual Property Organization.
54. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, ст. 8. Київ : МКАС при ТПП України.
55. Dallah Real Estate and Tourism Holding Co v Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan [2010] UKSC 46.
56. Chloro Controls (I) Pvt Ltd v Severn Trent Water Purification Inc (2013) 1 SCC 641.

REFERENCES:

1. Prytyka Yu. D. Onlain-arbitrazh: poniattia, oznaky ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini [Online arbitration: concept, features and prospects of implementation in Ukraine]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2018. No. 3 (25). P. 186–195.
2. Kravtsov S. O. Virtualnyi arbitrazhnyi rozhliad: dyskretniia arbitrazhu chy pravo storin? [Virtual arbitration hearing: arbitral discretion or the parties' right?]. *Problemy zakonnosti*. 2024. Iss. 164. DOI: 10.21564/2414-990X.164.288034.
3. Chernykh O. S. Problemy rehuliuвання mekhanizmiv vyrishennia sporiv (arbitrazhu) u pravovidnosnyakh z virtualnymy aktyvamy [Problems of regulating dispute (arbitration) resolution mechanisms in relations with virtual assets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*. 2024. Vol. 86, part 2. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.2.53.
4. Deviatkina M. S. Derzhavni sudy ta mizhnarodnyi komertsiinyi arbitrazh: protsesualni formy kontroliu ta sprianniia (v konteksti pryiniattia zabezpechuvalnykh zakhodiv) [State courts and international commercial arbitration: procedural forms of control and assistance] : dys. ... d-ra filosofii. Kyiv : Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2023.
5. Hasan N. The Jurisprudential Architecture of Arbitration Agreements in International Commercial Arbitration: A Comprehensive Analysis of Validity, Interpretation, and Enforcement. *SSRN Electronic Journal*. 2025.
6. Mohanta T. Electronic Arbitration Agreement in International Commercial Arbitration. Ranchi : National University of Study and Research in Law, 2022.
7. Kubicová G. Electronic Form of Arbitration Agreement : LL.M thesis. Budapest : Central European University, 2009.
8. Brand R. A. The Law(s) of the Arbitration Agreement. *University of Pittsburgh Law Review*. 2026. Vol. 87.
9. Badiei F. Online Arbitration Definition and Its Distinctive Features. Geneva : University of Geneva, 2010.
10. Nygh P. Autonomy in International Contracts. Oxford : Clarendon Press, 1999.
11. Born G. B. International Commercial Arbitration. 3rd ed. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2021.
12. Redfern and Hunter on International Arbitration / N. Blackaby, C. Partasides, A. Redfern, M. Hunter. 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2023.
13. Mizhnarodne pryvatne pravo. Zahalna chastyna : pidruchnyk / za red. A. S. Dovherta, V. I. Kysilia [Private International Law. General Part : textbook]. Kyiv : Alerta, 2012.
14. Specht v. Netscape Communications Corp., 306 F.3d 17 (2d Cir. 2002).
15. Meyer v. Uber Technologies, Inc., 868 F.3d 66 (2d Cir. 2017).

16. Nguyen v. Barnes & Noble, Inc., 763 F.3d 1171 (9th Cir. 2014).
17. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 (with amendments as adopted in 2006). New York : United Nations, 2008.
18. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts of 23 November 2005. New York : United Nations, 2007.
19. Alqudah M. A. A., Al Awamleh A. S., Al-Karabsheh A.-K. O., Al Raggad A. M. Electronic Arbitration Rules and Dispute Resolution for Civil and Commercial Contracts. Pakistan Journal of Criminology. 2025. Vol. 17, No. 1. P. 65–75.
20. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Brussels I bis). Official Journal of the EU. 2012. L 351. P. 1–32.
21. Case C-322/14 Jaouad El Majdoub v CarsOnTheWeb. Deutschland GmbH, ECLI:EU:C:2015:334.
22. Case C-358/21 Tilman SA v Unilever Supply Chain Company AG, ECLI:EU:C:2022:923.
23. Case C-49/11 Content Services Ltd v Bundesarbeitskammer, ECLI:EU:C:2012:419.
24. Pro mizhnarodnyi komertsiiyi arbitrazh : Zakon Ukrainy vid 24.02.1994 No. 4002-XII [On International Commercial Arbitration: Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1994. No. 25. Art. 198.
25. Pro elektronnu identyfikatsiiu ta elektronni dovirchi posluhy : Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 No. 2155-VIII (in the version effective from 31.12.2023) [On Electronic Identification and Electronic Trust Services]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2017. No. 45. Art. 400.
26. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 No. 435-IV [Civil Code of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. No. 40–44. Art. 356.
27. Pro mizhnarodne pryvatne pravo : Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 No. 2709-IV [On Private International Law: Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2005. No. 32. Art. 422.
28. Mutu and Pechstein v. Switzerland, App. nos. 40575/10 and 67474/10, ECtHR, Judgment of 2 October 2018.
29. Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts. Official Journal of the EC. 1993. L 95. P. 29–34.
30. Case C-168/05 Elisa María Mostaza Claro v Centro Móvil Milenium SL, ECLI:EU:C:2006:675.
31. Eisemann F. La clause d'arbitrage pathologique. Commercial Arbitration : Essays in Memoriam Eugenio Minoli. Torino : UTET, 1974.
32. Fiona Trust & Holding Corporation v Privalov [2007] UKHL 40.
33. Postanova Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 03.03.2020 u spravi No. 920/241/19 [Judgment of the Commercial Court of Cassation of the Supreme Court]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88050865>.
34. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 10.11.2022 u spravi No. 824/58/22 [Judgment of the Civil Court of Cassation of the Supreme Court]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107429005>.
35. Postanova Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu u spravi No. 911/2618/25 [Judgment of the Commercial Court of Cassation of the Supreme Court] (2026).
36. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 28.08.2018 u spravi No. 906/493/16 [Judgment of the Grand Chamber of the Supreme Court]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977571>.
37. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 09.02.2021 u spravi No. 234/11586/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737863>.
38. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 13.02.2020 u spravi No. 824/65/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87733035>.
39. Postanova Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 12.11.2020 u spravi No. 910/13366/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92841757>.
40. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 06.02.2019 u spravi No. 761/5425/16-ts. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79805738>.
41. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.05.2019 u spravi No. 824/204/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82095434>.
42. Postanova Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 03.02.2022 u spravi No. 911/1803/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102973784>.
43. Moses H. Cone Memorial Hospital v Mercury Construction Corp., 460 U.S. 1 (1983).
44. Mitsubishi Motors Corp. v Soler Chrysler-Plymouth, Inc., 473 U.S. 614 (1985).
45. AA v Persons Unknown [2019] EWHC 3556 (Comm).
46. ICC Arbitration Rules 2021, Art. 6. Paris : International Chamber of Commerce, 2021.
47. Note to Parties and Arbitral Tribunals on the Conduct of ICC Arbitration. Paris : ICC, 1 June 2026.
48. Regulation (EU) 2016/679 of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data (General Data Protection Regulation). Official Journal of the EU. 2016. L 119. P. 1–88.
49. Regulation (EU) 2024/1689 of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence. Official Journal of the EU. 2024. L, 2024/1689.
50. Arbitration Rules of the Singapore International Arbitration Centre (SIAC). Singapore : SIAC.
51. LCIA Arbitration Rules. London : London Court of International Arbitration.
52. HKIAC Administered Arbitration Rules. Hong Kong : Hong Kong International Arbitration Centre.
53. WIPO Arbitration Rules. Geneva : World Intellectual Property Organization.
54. Rehlament Mizhnarodnoho komertsiiinoho arbitrazhnoho sudu pry Torhovo-promyslovii palati Ukrainy, art. 8 [Rules of the ICAC at the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry]. Kyiv.
55. Dallah Real Estate and Tourism Holding Co v Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan [2010] UKSC 46.
56. Chloro Controls (I) Pvt Ltd v Severn Trent Water Purification Inc (2013) 1 SCC 641.

Дата першого надходження статті до видання: 13.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.09.2026